العَامِلُ القِيَاسِيُّ

Yusuf İslam Dağdelen

ما يُمْكِنُ أَنْ يُذْكَرَ فى عَمَلِهِ قَاعِدَةٌ كُلِّيَةٌ مَوْضُوعُهَا غَيْرِ مَخْصُورٍ

Mevzusu birkaç adet veya fertle mahsur (sınırlı) olmayan ve külli (genel) bir kaide olarak zikredilmesi mümkün olan şeydir.

KISACA:
1. Kendisi için külli kaide zikredilmesi mümkün olacak
2. Mevzusu belirli fertle mahsur (sınırlı) olmayacak

KÜLLİ (GENEL) KAİDE:

Mevzu (mübteda-müsnedü ileyh) fertler sahibi olup bu fertlerin tamamının irade edildiği kaidedir. Bu kaide vasıtasıyla mevzuun altında bulunan fertlerin hükmü bilinmiş olur.

كُلُّ فِعْلٍ يَرْفَعُ
موضوع — محمول

Mevzuu olan كل فعل lafzından her bir fiil kastedilmiştir. (ğayrı mahsurdur)

كُلُّ حَرْفِ جَرٍّ يَجُرُّ
موضوع — محمول

Mevzuu olan كل حرف جر lafzından anlaşılan sayılı harfi cerlerdir. Mahsurdur, kıyasi amillerden değildir.

كُلُّ صِفَةِ مُشَبَّهَةٍ تَرْفَعُ الفَاعِلَ
موضوع — محمول

İtiraz: Sıfatı müşebbehenin kalıpları bellidir (semaidir). Dolayısıyla fertleri mahsurdur. Kıyasi amillerden olmaması gerekir.

Cevap: Sıfatı müşebbehenin kalıpları sınırlıdır, fertleri değil. Dolayısıyla kıyası amil oluşuna zarar vermez.

KIYASİ AMİLLER

1. Fiil
2. İsmi Fail
3. İsmi Meful
4. Sıfatı Müşebbehe
5. İsmi Tafdil
6. Masdar
7. İsmi Muzaf
8. İsmi Mübhemi Tam
9. Mana Fiil (6)